

AFREKENING

Huib D. Minderhoud

De bevrijding van Coevorden was nog maar nauwelijks een feit of er verschenen in blauwe overalls uitgedoste jongens en mannen op straat. Sommigen droegen een Nederlandse helm, anderen waren gekleed in burgerkleden, maar hadden hun kuiten omwikkeld met beenwindsels en weer anderen hadden rijlaarzen aan. Een oranje band om de bovenarm bestempelde hen allen tot leden van de pas gevormde Binnenlandse Strijdkrachten, de B.S.. De bewapening van dit burgerlegertje was zeer uiteenlopend en varieerde van ouderwetse Nederlandse Hembrug-geweren tot moderne geallieerde stenguns.

Foto 1. Belgische parachutisten brengen een Duitse soldaat (in lange jas) en een lid van de N.S.K.K. (in zwart uniform) op. Foto De Boer, beschikbaar gesteld door de heer G. Nakken.

Er meldden zich nogal wat vrijwilligers aan bij de B.S., gedurende die eerste dagen na 6 april 1945. Niet alleen mannen, die zich op de een of andere manier teweergesteld hadden, maar ook anderen. Mannen, die tijdens de oorlog altijd braaf de Duitse

verordeningen hadden uitgevoerd en waarvan men zich verbaasd afvroeg, wat zij hier eigenlijk te zoeken hadden. De overweging zich nu te kunnen aansluiten bij de winnende partij van het verzet was voor hen de belangrijkste drijfveer geweest.

Van een militaire opleiding kon op zo'n korte termijn natuurlijk nauwelijks sprake zijn en ook een vanzelfsprekende regelgeving werd maar mondjesmaat doorgevoerd. Zo kon het gebeuren, dat zich nog op 25 juni een dodelijk ongeval bij de nieuw

bakken militairen voordeed. Daar de schildwacht bij het B.S. hoofdkwartier even weg moest, overhandigde hij zijn geladen en op scherp gestelde geweer aan een passerende medestrijder. Daar diens mouw bij de overhandiging van het wapen achter de trekker bleef haken, ging voortijdig een schot af. De kogel trof de twintigjarige administrateur van de eenheid, Marinus Goselink, dodelijk. Op 29 juni, de eerste en dus uitbundig gevierde verjaardag van het Koninklijk Huis (die van Prins Bernhard), werd hij begraven.

Al heel kort na de bevrijding begon de B.S. alle N.S.B.ers te arresteren. Er moest nu afgerekend worden! De mannen werden opgesloten in de Koningin Wilhelminaschool en de vrouwen zoals bekend in de Parkschool. In het hoofdkwartier aan de Markt, het café met het overdekte terras en in een gevorderde N.S.B.erswoning in de Bentheimerstraat vonden de verhoren plaats. Een arrestant, die naar gewoonte voor het betreden van het hoofdkwartier zijn nieuwe klompen uitgedaan had, vond ze later niet meer terug. Een voorbijganger had ze voor zijn versleten klompen ingeruild, "want die verrader had ze toch niet meer nodig!"

Terzelfdertijd brachten de van 6 tot 10 april in de stad verblijvende Belgische commando's ook verscheidene krijgsgevangenen binnen. Sommigen hadden zich verborgen gehouden en gaven zich nu vrijwillig over, anderen waren na een vuurgevecht in geallieerde handen gevallen. De

Marinus Goselink. Foto De Boer. Beschikbaar gesteld door mevr. M. Keizer-Goselink.

B.S. had weinig met hen te maken, maar des te meer met de al heel snel uit Duitsland terugkerende en steeds in aantal groeiende groepen Nederlandse dwangarbeiders. Ze moesten geregistreerd en vaak ook nog ontluisd worden, voor ze verder konden reizen.

De nu voor langere tijd opgesloten N.S.B.ers werden aan tal van vernederende behandelingen onderworpen. Met de handen omhoog staan of lopen en onder goedkeurend gejoel van het toekijkend publiek matten kloppen of gaten graven waren nog de onschuldigste.

Enkele jonge vrouwen, die in Duitse dienst waren geweest en daar intieme betrekkingen met

militairen hadden aangeknoopt, werden kaalgeschoren. Echter niet in het openbaar als een soort volksgericht, zoals elders wel gebeurde. Een dergelijke uiting van algemene woede viel wel ten deel aan de beruchte landwachter De Vries, die naar de naam van zijn ijssalon "De Witte Ballon" genoemd werd. Na gevlucht te zijn werd hij door de Marechaussee triomfantelijk in een motor met zijspan teruggebracht. De mensen stonden rijendik en overlaadden hem met scheldwoorden, speeksel en slaag.

Hoe hardvochtig ook, de handelwijze van de B.S. en de houding van de bevolking waren heel begrijpelijk. Jarenlang had-

den N.S.B.ers door hun arrogante houding en landwachters door hun niets ontziende optreden heel veel haat gekweekt. Onder hen waren ook echte verraders, die landgenoten overgeleverd hadden aan de genadeloze uitroeiingsmethoden van de Duitse vijand. Zelfs zij, die geen vlieg kwaad gedaan hadden, waren naar het algemene gevoelens schuldig, want alleen al door hun lidmaatschap hadden ze de onderdrukker gesteund.

In totaal werden 293 N.S.B.ers gearresteerd en daarnaast ook nog eens 350 zogenaamde Luneburgers, die grotendeels in het Sint-Anthoniusgebouw gebivakkeerd waren. Zij vormden de groep van de naar Duitsland (Luneburg) gevluchte N.S.B.-

ers, die nog tijdens de oorlog naar Nederland teruggekeerd waren. Begin mei werden alle gevangenen via een kamp in Zweeloo overgebracht naar het voormalige Joodse concentratiekamp Westerbork. Hier werden ze aanvankelijk zo slecht behandeld, dat de hervormde predikanten Faber (Schoonoord) en Van Lunzen (Odoorn) verontwaardigd bij de autoriteiten protesteerden. Met succes, want het regime werd daarna aanzienlijk versoepeld. Overigens, de kinderen van de N.S.B.ers werden van hun ouders gescheiden en onder de hoede van Jeugdzorg geplaatst. Naar gelang van betrokkenheid en/of gepleegde wandaden werden vonnissen geveld. Sommigen kwamen al na korte tijd

terug; anderen bleven jarenlang gevangen. De zwaarst gestraften verloren ook nog hun stemrecht. Nog lange tijd zouden de oorlogsgebeurtenissen in de N.S.B. gezinnen nawerken. De vrouwen, die vaak aan de activiteiten van hun echtgenoot part noch deel gehad hadden, gingen door een diep dal van minachting. Voor de kinderen echter, soms lange tijd zonder de ouders opgroeiend en daarna weer teruggeplaatst in een gezin met een doodgezwegen oorlogsverleden, waren de gevolgen vaak traumatisch. Voor hen, de onschuldigen, was de afrekening uiteindelijk het moeilijkst te dragen.

Literatuur: Hans Roest, 2 dagen bevrijding Coevorden.

Bewaakt door een B.S.er (met armband) wachten uit Duitsland terugkerende dwangarbeiders op hun beurt om in het B.S. kantoor aan de overkant van de Bentheimerstraat geregistreerd te worden. Plaats: voor kapsalon Neep. Foto De Boer. Beschikbaar gesteld door de heer G. Nakken.